

ДЕРЖАВНІ АУДИТОРИ ПІДГОТУВАЛИ РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗАКОНОПРОЕКТИ НА ПРИПИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ СХЕМ

STATE AUDITORS PREPARED REVOLUTIONARY BILLS TO STOP CORRUPTION SCHEMES

У Верховній раді України готують революційний законопроект № 6331 для системи державних закупівель. Згідно з ним Держказначейство за зловживаннями, виявленими Державною аудиторською службою України (ДАСУ), зможе блокувати оплату аж до виправлення порушень чи появи судового рішення про розблокування (скасування висновку ДАСУ). Про це йшлося в організованому 9 грудня 2021 р. для ЗМІ відкритому заході: "Прес-бранч. Неформально про головне: у нас в меню правда!". Спікером події став Геннадій Володимирович Пліс, голова ДАСУ.

Зараз же є парадоксальна ситуація, коли за договором виявлено порушення, а оплати за ним й далі йдуть, і механізму припинення й досі немає. Виявивши порушення, служба змушена йти до суду – водночас не виділяють кошти на адвокатів і високо-оплачуваних юристів тощо. Крім того, запропонований законопроект № 6330, що передбачає посилення адміністративної (збільшення штрафів) та впровадження кримінальної відповідальності (арешт до 3 міс. чи позбавлення волі до 1 року), що передбачено у проєктах змін до Кодексу про адміністративні порушення та Кримінального кодексу України про посилення державного фінансового контролю.

В останній місяць 2021 р. Державна аудиторська служба України (ДАСУ) провела цікавий відкритий захід для журналістів, вчергове провівши підсумки роботи оновленої служби і презентувала свої напрацювання для подолання викликів що перед нею виникли.

Загалом ДАСУ здійснила значне переавантаження своєї діяльності. Хоч чисельність її зменшилась з майже 9000 до 2400 осіб, проте виявлених порушень та повернень до держави стало значно більше. За 15 років було перевірено 181 тис. підприємств, де виявлено порушень і втрат на 81 млрд грн, а за останні 2 роки на перевірених 2265 установах та організаціях (в 90 раз менше) – викритих втрат на 167 млрд грн. З 81 млрд грн було усунуто 23 млрд грн втрат (десь 28%), а за останні 1,5-2 роки (початок каденції нового голови) з 167 млрд грн усунуто на 78 млрд грн втрат, тобто десь у 2 рази усунуто витрат більше ніж за 15 років. На питання, як вдалось цього досягти, Голова ДАСУ зазначив, що «це все завдяки високому кадровому потенціалу служби». І хоч штатна чисельність зменшилась, залишились працювати ті, хто є патріотами служби. Суттєвим кроком є й початок перевірок служб, які до цього ніхто не перевіряв, такі як Нафтогаз, Укрзалізниця, Енергоатом, Податкова, Митниця. Наприклад, Держстатистики не перевіряли з 2003 р. Зосереджено увагу й на високоризикових підприємствах. І це порушення не тільки за останні 2 роки, а й набагато раніше, просто тепер їх зафіксовано, викрито і передано до правоохоронних органів.

Хоч показники й зросли, ДАСУ має певні виклики і те, що потрібно покращувати. Як зазначили на зібранні, важливими є питання стосовно тендерів, де постали 3 головні теми: проплати за договорами, де є порушення, недопуски до перевірок, посилення соціальної спроможності. До кожного підготовлено детальні матеріали, а також відповідні законопроекти внесені до Верховної Ради України.

Цікавою пропозицією та напрацюванням стала ініціатива групи 25 депутатів ВРУ (Василевська-

Смаглюк та ін.) й ДАСУ, які розробили законопроект № 6330, покликаний вирішити низку проблем-викликів. Зокрема таких, як недопуски на перевірки. Для цього пропонується низка ініціатив (рис. 1).

Серед них і права на фіксацію фактів порушень, підстави для розірвання контрактів та встановлення відповідальності у перешкоджанні перевірок. Важливим є питання й ненадання персональних даних, бо інколи стається ситуація, що «наказують тих, хто чесний». Адже служба може зафіксувати порушення тільки тим, хто сам надав свої персональні дані. Нечесна людина не надає дозвіл на передачу персональних даних й відповідно немає можливості накласти адмінштраф.

Значним кроком у покращенні роботи служби стане запровадження відповідальності саме юридичної особи, а потім нехай керівник визначає, що чи хто призвів до цієї ситуації. Проте адмінштрафи не є настільки перспективним та дієвим механізмом, зазначив Г.В. Пліс, бо досить часто є ситуація, коли у системі закупівель «Прозорро» є висновки про порушення, а оплати за договором й далі йдуть. Для цього ДАСУ пропонує ввести заборону на фінансування у випадках порушень.

Саме з цією метою у законопроекті № 6331 вноситься низка змін до законодавства. У ньому запропоновано просте рішення: «якщо казначейство проплачує, воно дивиться у систему «Прозорро» про наявність висновку. ДАСУ зараз налагоджує автоматичну відправку висновку про порушення й проплата може бути здійснена лише у двох випадках: якщо усунуто це порушення або є рішення суду, що висновок неправомірний». І, як зазначив Г.В. Пліс: «це може вирішити ситуацію радикально, і я завдячую народним депутатам, які допомогли внести цей Законопроект». Бо навіть працювати над перевірками і готувати закони, якщо вони не працюють і немає механізму і жодної відповідальності. Тобто міняється система, коли порушник має доводити, що порушення нема чи воно виправлене.

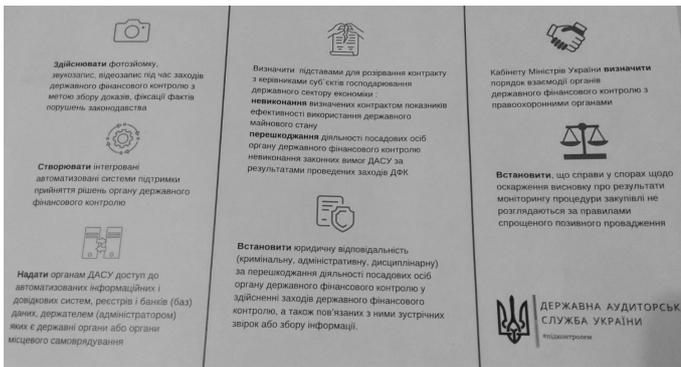

Рис. 1. Ініціативи ДАСУ

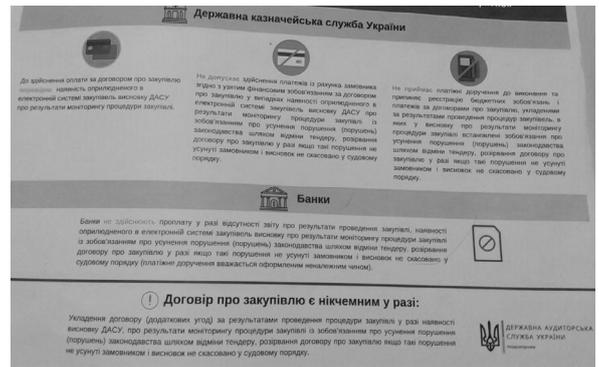

Рис. 2. Зміни до системи закупівель

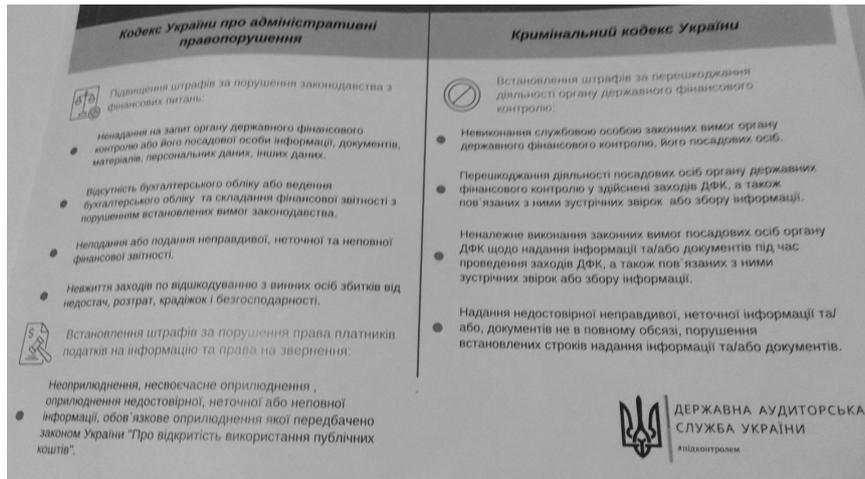

Рис. 3. Зміни до Кодексів, що перебувають на стадії реєстрації

Це є значним проривом у роботі ДАСУ, адже за останні роки служба знаходить мільярдні порушення, змушена ще йти в суди й доводити неправомірні дії, тоді як порушник і далі здійснює неправомірну діяльність. Віримо, вдасться ввести спеціальну кнопку, з допомогою якої казначейство припинить фінансувати договір, за яким є порушення аж до повного виправлення чи скасування висновку за рішенням суду. Це дозволить попередити порушення і надалі. Варто зазначити, що така функція буде діяти для найбільш значимих сум та операцій. Зазначені нововведення описані у змінах до системи закупівель (рис. 2).

Сьогодні працює ДАСУ і над підвищенням якості та стандартів роботи, як фіксувати протиріччя, що виникають у трактуванні порушень чи втрат та недоліків. Йде робота над програмою «Під контролем» та багатьма іншими напрацюваннями для зростання контролю з боку держави і взаємодії з іншими органами. Говорили на заході й про найбільш гучні справи. Наприклад, про Нафтогаз, де виявлено порушення й державі вже повернуто витрати шляхом взаємозаліку. Є й непрямий економічний ефект у роботі служби – там, де служба зупинила витрати і дала рекомендації, є висока віддача.

Найгарячішим стало питання й вирішення глобальних питань столиці. На жаль, і досі відсутня ефек-

тивна можливість перевірки служб, що формують тарифи на вивезення сміття та інших установ столиці. Також сьогодні існує глобальна екологічна проблема й столиця інколи стоїть у суцільному заторі. Ми дихаємо вихлопними газами, бо кількість машин зростає, а кількість доріг та інфраструктури, – на жаль, ні. Маючи досвід роботи в органах державної влади столиці, Г.В. Пліс поділився своїми напрацюваннями й за словами голови ДАСУ: «Покращити життя столиці можна одним рішенням: ввести мараторій на нове будівництво до повного забезпечення інфраструктурою наявного житла, або запровадити 100% від кошторисної вартості на пайову участь на будівництво житла». Спочатку інфраструктура має бути наявна фактично, а потім дозвіл на будівництво.

Сподіваємося, що зареєстровані законопроекти №№ 6330, 6331 і зміни до Кодексів, що перебувають на стадії реєстрації (рис. 3), зможуть допомогти ДАСУ у здійсненні перевірок таких важливих тем для кожного громадянина.

А прийняття й дія даних напрацювань зробить значний прорив для ефективної роботи контролю державних фінансів і надасть можливість припинити зловживання у найбільш ризикованих сферах.

захід відвідувала Леся Такіда